

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Т. Г. ШЕВЧЕНКА

БОНДАРЕНКО ВАЛЕНТИН ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 355.233.22

ФОРМУВАННЯ РУХОВИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК КУРСАНТІВ
ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МВС УКРАЇНИ
У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

13.00.02 – теорія та методика навчання
(фізична культура, основи здоров'я)

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Чернігів – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Чернігівському національному педагогічному університеті імені Т. Г. Шевченка, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор **Пліско Валерій Іванович**, Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, професор кафедри педагогіки, психології та методики фізичного виховання.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор **Єрмаков Сергій Сидорович**, Харківська державна академія дизайну і мистецтв, завідувач кафедри фізичного виховання, проректор з науково-дослідної роботи;

кандидат педагогічних наук **Усков Сергій Валерійович**, Державний вищий навчальний заклад «Запорізький національний університет», Кримський факультет, старший викладач кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини.

Захист відбудеться 08 червня 2012 року о 12.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради К 79.053.03 в Чернігівському національному педагогічному університеті імені Т. Г. Шевченка за адресою 14013, м. Чернігів, вул. Гетьмана Полуботка, 53.

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка за адресою: 14013, м. Чернігів, вул. Гетьмана Полуботка, 53.

Автореферат розісланий 07 травня 2012 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.О. Міненко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Спеціальна фізична підготовка (СФП) спрямована на розвиток у курсантів спеціальних рухових якостей і формування знань, умінь та навичок за допомогою яких реалізується досягнення визначеної мети. Вона є навчальною дисципліною у вищих навчальних закладах МВС України, опанування якою забезпечує якісне виконання поставлених завдань під час службової діяльності, пов'язаної з охороною громадського порядку, проведенням спеціальних дій.

Складність та певна нестабільність криміногенної ситуації вимагає сьогодні від працівників органів внутрішніх справ (ОВС) умінь та навичок фізично реагувати на різні прояви загрози, ефективно діяти в умовах небезпеки не порушуючи при цьому права і гідність громадян. Тому навчання спеціалістів, які здатні забезпечувати спокій і надійну безпеку українського народу, є важливим та пріоритетним для держави напрямком.

Чинні методики навчання з СФП не повною мірою ураховують шляхи вирішення завдань, що виникають під час службової діяльності. Вони не достатньо сприяють засвоєнню знань щодо прояву агресивно-варіативної поведінки супротивника, формуванню умінь прогнозувати розвиток ситуації зіткнення з озброєним правопорушником, визначенню ступеня загрози тощо.

Методика навчання з СФП потребує суттєвого удосконалення і має бути адаптованою до умов реальної дійсності. Підтвердженням існування цієї проблеми є статистичні дані щодо загибелі та поранення особового складу. Так при виконанні службових обов'язків в Україні щорічно гине понад 25 працівників ОВС, значна кількість отримують поранення.

Зусилля багатьох дослідників, практиків були спрямовані на розробку своїх авторських методик, однак в їх змісті існують протиріччя, що виникають між вимогами, які висуває суспільство до якості підготовки спеціалістів та дійсними результатами навчання курсантів. Також є розбіжності між змістом виховання особистісних якостей і методикою формування умінь та навичок на заняттях з СФП. Розв'язання такої неузгодженості можливе в процесі конкретизації проблеми та виявленні засобів, які б її нівелювали (С. С. Єрмаков, Н. Г. Ничкало, М. О. Носко, В. І. Пліско, Г. Х. Яворська, В. В. Ягупов та ін.).

З огляду на важливість вирішення проблеми підготовки майбутніх спеціалістів актуальними є праці багатьох науковців. Зокрема, обґрунтуванням психолого-педагогічних засад підготовки майбутніх правоохоронців до професійної діяльності займалися В. І. Барко, І. Ю. Горелов, Г. С. Дунин, М. І. Дьяченко, В. В. Зонь, Л. І. Казміренко, О. М. Корнєв, М. Г. Логачов, О. О. Назаров, М. О. Чуносков та інші. Вони розглядали загальні ознаки, що стосуються поведінки злочинця, його мотивацію тощо. На разі поза увагою залишаються психофізичні аспекти діяльності правоохоронця й супротивника.

У роботах С. А. Антоненка, І. П. Закорка, М. М. Ісаєнко, О. А. Левенець, В. П. Леонтєва, Ю. П. Сергієнка, С. В. Ускова, О. А. Яреценка та інших науковців висвітлено різні рівні сформованості умінь та навичок курсантів. Не зважаючи на широкий спектр досліджень, поза увагою лишилися напрямки

формування умінь щодо визначення ступеню загрози та навичок застосування адекватних рухових дій.

Проблема ефективності виконання заходів фізичного впливу щодо правопорушника піднімалася в працях В. Г. Бабенка, Г. М. Будагянца, Є. В. Кіна, О. М. Несина та інших. Проведені дослідження сприяли з'ясуванню особливостей умов щодо використання тактичних заходів. Але в даних роботах не в повній мірі враховувалась варіативність поведінки супротивника під час нападу на правоохоронця.

Більш значущими є дослідження, в основу яких покладено біомеханічний аналіз рухових дій правоохоронця (В. В Крутов, А. М. Лапутін, М. О. Носко, В. І. Пліско та ін.). Проте, не зважаючи на деталізацію рухових дій і значну кількість показників біомеханічного аналізу, дії правоохоронця і супротивника, озброєного ножем під час протиборства до останнього часу не розглядались.

Не дивлячись на позитивні результати та практичну значущість даних робіт, специфіка формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України, вимагає розробки новітньої методики навчання, яка сприятиме досягненню стану готовності до діяльності в небезпечних умовах. Алгоритм поведінки майбутнього правоохоронця передбачає диференційований підхід до проявів небезпеки. Необхідно навчити курсантів правильно визначати такі ситуації, приймати вірні рішення й застосовувати рухові дії відповідно до ступеня небезпеки.

Розробка методики формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України, відсутність експериментально обґрунтованих рекомендації щодо вибору дій, які адекватні ступеню загрози зумовили вибір теми дослідження **«Формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України у процесі занять зі спеціальної фізичної підготовки»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до напрямку науково-дослідної роботи Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка: «Дидактичні основи формування рухової функції осіб, які займаються фізичним вихованням та спортом» (державний реєстраційний номер 0108U000854 від 19 лютого 2008 року).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України.

Задачі дослідження:

- 1) розкрити стан та перспективні напрямки формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України;
- 2) провести систематизацію знань з особливостей діяльності працівників міліції в різних умовах;
- 3) розробити моделі рухової та мотиваційної поведінки супротивника й модель готовності правоохоронця до діяльності в небезпечних умовах;

4) обґрунтувати та розробити авторську методіку формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України та експериментально перевірити її ефективність.

Об'єкт дослідження – навчальний процес зі спеціальної фізичної підготовки курсантів вищих навчальних закладів МВС України.

Предмет дослідження – методіка формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України.

Методи дослідження. *Теоретичні:* вивчення та аналіз педагогічної, психологічної, методичної та спеціальної літератури, навчальних програм і навчальних планів з метою визначення стану та перспектив досліджуваної проблеми; зіставлення – для порівняння різних поглядів учених на досліджувану проблему, визначення напрямів дослідження та понятійно-категорійного апарату; синтез, узагальнення.

Емпіричні: спостереження за навчальним процесом, анкетування, тестування фізичної та психологічної підготовленості курсантів, бесіди з викладачами й інструкторами з СФП для визначення сформованості в майбутніх правоохоронців умінь та навичок у виконанні прийомів фізичного впливу при діях проти озброєного супротивника; педагогічні експерименти (констатуючий, формуючий) з використанням методів оцінки біомеханічних характеристик рухів (тензодинамографія, відеозйомка); метод електроміографії.

Статистичні: методи математичної статистики.

Названі методи взаємно доповнювали один одного і забезпечували можливість комплексного пізнання предмету дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів.

Уперше:

- розроблено моделі рухової та мотиваційної поведінки супротивника;
- експериментально обґрунтовано захисні та нападаючі дії, тактику правоохоронця залежно від поведінки, способів нападу й намірів супротивника;
- розроблено авторську методіку формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України та експериментально перевірено її ефективність.

Доповнено та розширено наукові знання щодо специфічних закономірностей формування рухових умінь та навичок.

Підтверджено дані науковців щодо недостатньої ефективності чинної системи підготовки курсантів з СФП й важливості впливу ряду психологічних та фізичних якостей на ефективність формування спеціальних рухових умінь і навичок.

Подальшого розвитку набули дослідження щодо формування загальної та спеціальної готовності курсантів, слухачів вищих навчальних закладів, оперативних працівників МВС до діяльності в небезпечних умовах.

Практичне значення одержаних результатів. Розроблено методіку формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України, яка дозволяє підвищити рівень їх фізичної й психологічної підготовленості та більш ефективно сприяє досягненню стану готовності до діяльності в небезпечних умовах ОСД.

Основні положення та результати дослідження впроваджено в навчальний процес навчально-наукового інституту підготовки кадрів кримінальної міліції Національної академії внутрішніх справ (м. Київ; акт від 18.11.2011 р.); факультету з підготовки фахівців міліції громадської безпеки Харківського національного університету внутрішніх справ (м. Харків; акт від 10.11.2011 р.); Донецького юридичного інституту Міністерства внутрішніх справ України (м. Донецьк; акт від 18.11.2011 р.); Національного університету державної податкової служби України (м. Ірпінь; акт від 29.06.2011 р.); училища професійної підготовки працівників міліції Головного управління МВС України у м. Києві (с. Хотянівка, Вишгородський р-н, Київської обл.; акт від 14.06.2011 р.).

Запропонована методика може бути рекомендована для застосування у навчальному процесі курсантів вищих навчальних закладів МВС України та училищах професійної підготовки працівників ОВС.

Особистий внесок здобувача полягає у визначенні актуальності теми, обґрунтуванні проблеми, постановці мети, завдань, організації досліджень та безпосередньому виконанні дослідницької роботи по формуванню рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України.

У статтях, написаних у співавторстві з В.І. Пліско особистий внесок здобувача полягає в обґрунтуванні методики формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України та в експериментальному доведенні послідовності дій правоохоронця під час моделювання ситуацій зіткнення з озброєним супротивником.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження представлені на засіданнях кафедр педагогіки, психології та методики фізичного виховання Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка; міжнародних наукових конференціях «Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту» (м. Чернігів, 2009-2011 рр.); звітних наукових конференціях викладачів та аспірантів Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (2009-2011 рр.); міжвідомчому науково-методичному семінарі «Проблеми та тенденції розвитку рукопашної підготовки військовослужбовців (м. Київ, 2011 р.).

Публікації. За матеріалами дисертаційного дослідження опубліковано 9 праць. Основні наукові результати роботи викладено в 6 одноосібних публікаціях у наукових фахових виданнях з педагогіки, 1 – в матеріалах міжвідомчого науково-методичного семінару та 2 – статті у співавторстві у наукових фахових виданнях, які додатково відображають результати дослідження.

Структура дисертації. Робота складається зі списку умовних скорочень, вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел (250 найменувань), додатків (6 додатків на 23 сторінках). Повний обсяг дисертації – 219 сторінок, основний зміст дисертації викладено українською мовою на 168 сторінках.

У тексті міститься 10 таблиць (на 9 сторінках), 32 рисунки (на 28 сторінках).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, показано зв'язок дослідження з науковими програмами, планами й темами; визначено мету, задачі, об'єкт, предмет та методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; подано інформацію про апробацію результатів роботи та публікації за матеріалами дослідження.

У першому розділі дисертації «**Стан та перспективні напрямки формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України**» – подано аналіз педагогічної, науково-методичної та спеціальної літератури, що стосується формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України з метою підготовки їх до діяльності в небезпечних умовах ОСД. Показано, що сучасна освіта в системі МВС України разом із позитивними аспектами має ряд проблем, які не дозволяють проводити навчання курсантів, що повністю відповідало б сучасним вимогам.

Використовуючи методи теоретичного аналізу та узагальнення спеціальної літератури, визначено, що вона, з одного боку, висуває певні вимоги до володіння теоретичними знаннями, розвитку спеціальних якостей й сформованості рухових умінь та навичок, а з другого боку акцент робиться на толерантність та правомірність, що зводиться до протиріч у методиці підготовки курсантів. Однак наголошується, що методика навчання курсантів повинна бути адаптованою до реальних ситуацій професійної діяльності й сприяти формуванню готовності майбутнього правоохоронця до ефективних дій в умовах зіткнення з озброєним правопорушником. Це надасть можливість вибірково ставитись до ситуацій, адекватно будувати свою поведінку й використовувати сформовані якості.

На основі аналізу професійної діяльності працівників міліції встановлено, що формування рухових умінь та навичок не повною мірою відповідає вимогам сучасної правоохоронної діяльності. Це пояснюється відсутністю теоретичного підґрунтя щодо знань механізмів прояву та виникнення небезпечних ситуацій, мотивації поведінки супротивника в поєднанні з його руховою активністю. Існуюча методика не повною мірою спрямована на формування умінь визначати ступінь загрози, що є початковим під час застосування засобів фізичного впливу.

Аналіз навчального процесу з СФП показав, що на заняттях недостатньо забезпечується засвоєння майбутніми правоохоронцями спеціальних теоретичних знань, що стосуються моделей виникнення та перебігу ситуацій збройного зіткнення; практично не враховуються просторово-часові характеристики атакуючих дій, які виникають в реальних ситуаціях та можливі дії у відповідь нападаючого; недостатньо уваги звертається на комплексний розвиток особистісних якостей.

Для підвищення безпеки громадян і працівників міліції важливим є експериментально дослідити зовнішні ознаки загрози нападу у діях супротивника та розробити моделі його поведінки. Це надасть можливість внести науково обґрунтовані корективи для удосконалення методики навчання,

яка сприятиме ефективнішому формуванню рухових умінь та навичок майбутніх правоохоронців.

У другому розділі **«Обґрунтування методики формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України на основі моделей поведінки супротивника та працівника»** представлено відомості про особливості організації дослідження й використані методи.

Теоретичні методи застосовували для розкриття сутності проблеми та визначення шляхів її розв'язання; емпіричні методи (анкетування, педагогічне тестування, педагогічний експеримент) – для обґрунтування, розробки та доведення ефективності авторської методики; методи математичної статистики – для обробки експериментальних даних та оцінки їхньої достовірності.

Дослідження за темою дисертаційної роботи проводилися у чотири етапи впродовж 2007-2011 років.

Перший етап (2007-2008 рр.) був спрямований на вивчення та аналіз спеціальної літератури стосовно стану досліджуваної проблеми, основних програмних вимог з СФП. Проведена на першому етапі дослідницька робота дозволила виявити стан та дієвість існуючої системи СФП у вищих навчальних закладах МВС України, а також причини, що знижують її ефективність; перейти до пошуку ефективних педагогічних засобів формування спеціальних рухових умінь та навичок майбутніх правоохоронців; визначити тему, мету, об'єкт, предмет та методи дослідження, сформулювати задачу.

Другий етап (2008-2009 рр.) включав анкетування курсантів Національної академії внутрішніх справ (НАВС) та працівників практичних підрозділів ОВС. Проведено констатуючий експеримент, який показав, що при несподіваному нападі супротивника, озброєного холодною зброєю, працівник не готовий до ефективних захисних дій.

Упродовж третього етапу (2009-2010 рр.) проведено дослідження рухової структури атакуючих дій супротивника, підготовчих рухів та захисних дій у відповідь правоохоронця; розроблено авторську методику навчання. Сформовано контрольну (n=32) та експериментальну (n=30) групи із числа курсантів НАВС. Проведено основний педагогічний експеримент, який полягав у перевірці ефективності методики навчання.

Четвертий етап (2010-2011 рр.) включав проведення остаточної статистичної обробки результатів дослідження, визначення достовірності різниці між результатами підготовленості курсантів ЕГ та КГ, підготовку та оформлення дисертаційного дослідження.

Провівши систематизацію знань, що стосується поводження осіб протидієвства під час їх зіткнення в різних умовах, виявлено сукупність факторів, що впливають на прийняття рішення правопорушником щодо нападу на працівника міліції. Виділено найбільш поширені варіанти атакуючих дій: несподіваний напад на близькій відстані; напад при швидкому наближенні з «навалюванням»; напад при швидкому наближенні з захопленням за одяг та виконанням удару. Встановлено недостатню сформованість умінь та навичок курсантів у виконанні захисних дій при таких способах нападу.

На основі проведених досліджень розроблено ситуаційні моделі рухової та мотиваційної поведінки супротивника в умовах несподіваного зіткнення із працівником міліції (рис. 1) та в умовах спланованого нападу на правоохоронця (рис. 2). Дані моделі показують алгоритм поведінки супротивника, що призводить до нападу на працівника міліції. Однак дії правопорушника мають варіативний характер та можуть частково відрізнятися від зображених моделей, але прояв зовнішніх ознак загрози нападу буде стандартним.

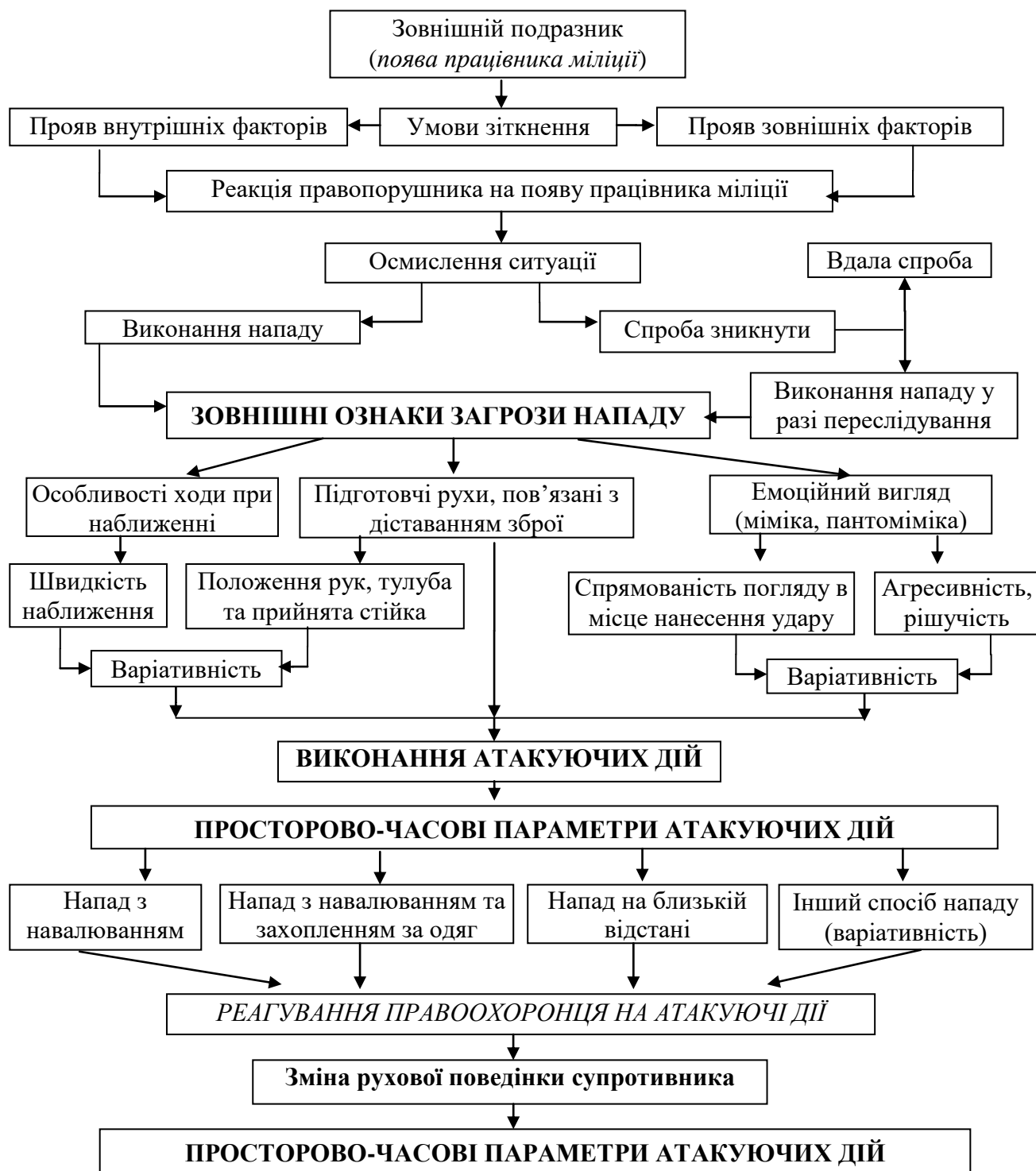

Рис. 1. Ситуаційна модель рухової та мотиваційної поведінки супротивника в умовах несподіваного зіткнення із працівником міліції

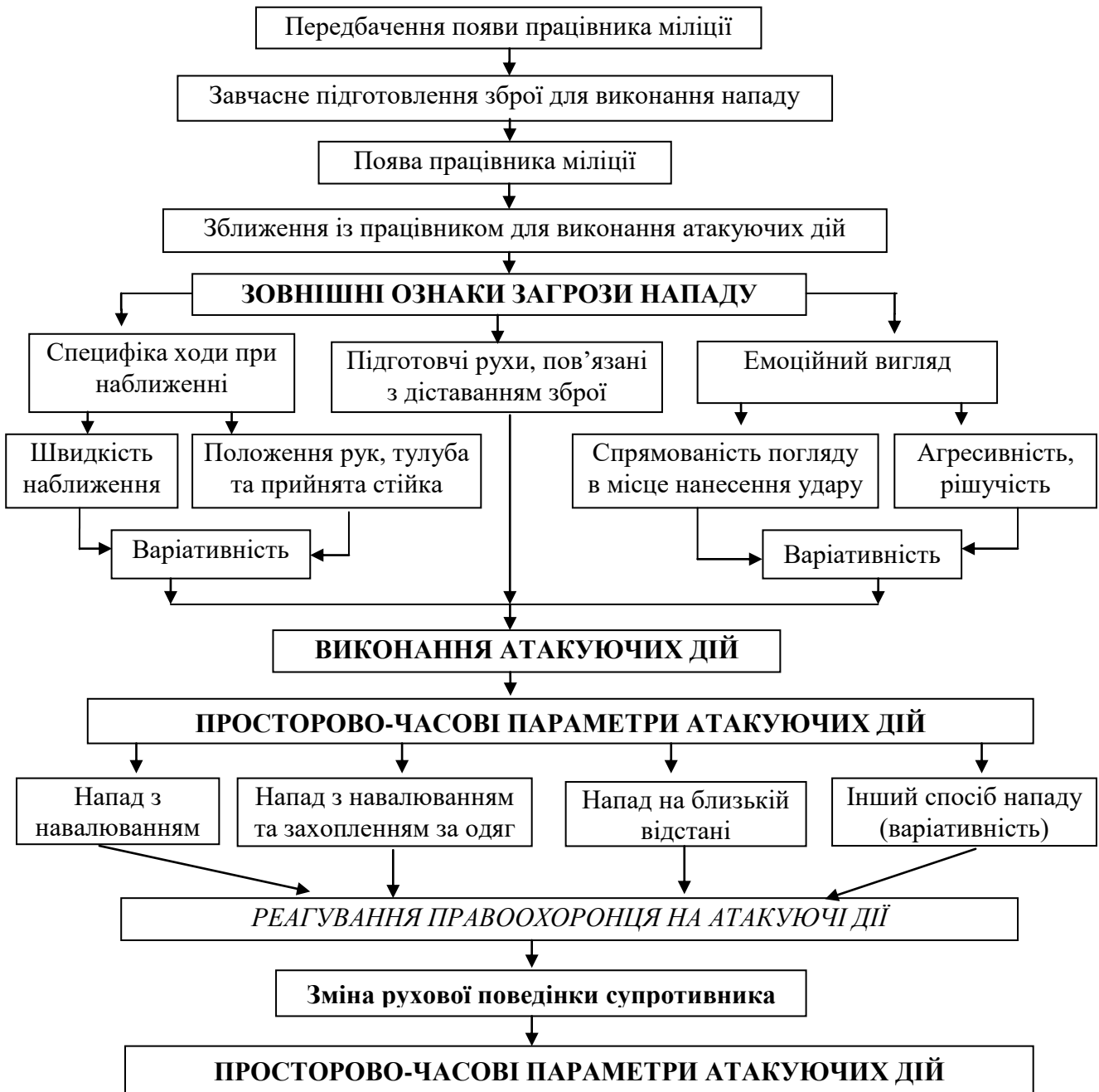

Рис. 2. Ситуаційна модель рухової та мотиваційної поведінки супротивника в умовах спланованого нападу на працівника міліції

Під час моделювання в процесі дослідження поведінки озброєного супротивника було встановлено, що не в кожній ситуації зіткнення можливе застосування лише заходів фізичного впливу. У ситуаціях, де на момент зіткнення відкритої загрози не було, залежно від підготовчих рухів правопорушника, його мотивації, психофізичної підготовленості, агресивності, підступності дії правоохоронця потребували іншого підходу.

Відповідно до варіативної поведінки супротивника було побудовано програму адекватності дій правоохоронця. Це дозволило крім формування спеціальних фізичних якостей спрямувати підготовку на виховання

правоохоронця як особистості, враховуючи такі якості як толерантність, вибірковість, рішучість, правомірність тощо. Сама модель поведінки визначалась як засіб виховання даних якостей.

Проведені експериментальні дослідження дали змогу виділити чотири дистанційні зони в яких виникає зіткнення з озброєним правопорушником. Виявлено, що дії супротивника в кожній дистанційній зоні характеризуються рядом закономірностей. Залежно від поведінки, способів нападу, намірів супротивника та дистанції, яка виникла, правоохоронцю слід вибірково підходити до побудови захисних дій. Експериментально доведено, що в одних випадках ефективніше застосовувати вогнепальну зброю, в інших – прийоми рукопашного бою.

Використовуючи біомеханічні методи дослідження експериментально визначено основні просторово-часові та силові параметри атакуючих дій супротивника. Надано знання щодо прояву зовнішніх ознак загрози у поведінці підозрілої особи, механізму прояву ситуацій, показники щодо прихованості підготовчих рухів, просторово-часових характеристик під час наближення правопорушника й правоохоронця. Володіючи ними майбутній правоохоронець має змогу диференційовано підходити до побудови власних рухових дій.

Враховуючи психологічний стан та просторово-часові параметри під час виконання нападу правопорушником у взаємозв'язку з поведінкою правоохоронця, було побудовано експериментальну модель дій супротивника. Дана модель використовувалась при проведенні педагогічного експерименту та передбачала дотримання основних просторово-часових параметрів атакуючих дій й специфіку підготовчих рухів, що передують нападу.

На основі проведених досліджень розроблено середньостатистичні моделі якісних характеристик курсантів, що забезпечують успішне відбиття нападу супротивника, озброєного холодною зброєю. До даних характеристик віднесено величини силової взаємодії курсанта з опорою під час виконання технічної дії й показники біоелектричної активності м'язів, які відіграють першочергову роль при реагуванні на атакуючі дії нападаючого й виконанні захисних дій.

Аналіз поведінки озброєного супротивника під час зіткнення з працівником міліції й експериментальна перевірка дій правоохоронця дала можливість виділити компоненти, що забезпечують успішність протиборства й розробити модель готовності працівника міліції до діяльності в небезпечних умовах. Дана модель візуально показує, якими знаннями, уміннями, навичками й розвиненими психофізичними якостями слід володіти майбутньому правоохоронцю для отримання переваги в умовах зіткнення із супротивником, озброєним холодною зброєю.

Враховуючи результати проведених досліджень й спираючись на розроблені ситуаційні моделі поведінки супротивника й модель готовності правоохоронця до діяльності в умовах зіткнення із супротивником, озброєним холодною зброєю, теоретично обґрунтовано та розроблено методику формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України. Блок-схему складових елементів авторської методики зображено на рис. 3.

Рис. 3. Блок-схема складових авторської методики формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України

Сутність її полягає у формуванні в курсантів рухових умінь та навичок у застосуванні засобів фізичного впливу при нападі правопорушника, озброєного холодною зброєю на основі засвоєних знань, що стосуються моделей виникнення та перебігу ситуацій збройного зіткнення. Результатом застосування методики є готовність курсантів вищих навчальних закладів МВС України до ефективного вирішення поставлених завдань в умовах небезпеки.

Виходячи з мети та завдань навчального процесу використовувався комплекс методів, які сприяли засвоєнню курсантами необхідних теоретичних знань: сенсорна, друкована та усна передача інформації.

Для оволодіння спеціальними руховими вміннями і навичками використовувались методи цілісної та розчленованої вправи. З метою удосконалення рухових навичок й розвитку фізичних та психологічних якостей було застосовано методи, які передбачали точне нормування та регулювання навантаження у ході виконання завдання (рівномірний, перемінний, повторний, інтервальний, коловий) та методи, що передбачали створення ігрової та змагальної ситуації під час виконання завдань.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності методики формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України»** представлено результати експериментальної перевірки ефективності авторської методики навчання.

Контрольне тестування осіб ЕГ та КГ після періоду навчання підтвердило припущення про те, що введення в процес підготовки курсантів до протистояння із супротивником, озброєним холодною зброєю, теоретичної частини й формування на цій базі спеціальних умінь та навичок позитивно позначилося на якості їх підготовки.

Оцінка підготовленості курсантів передбачала тестування рівня теоретичних знань (теоретична підготовленість) та практичних умінь і навичок у застосуванні засобів фізичного впливу під час нападу супротивника, озброєного холодною зброєю (практична підготовленість).

Для визначення теоретичної підготовленості проведено спеціальне тестування, яке проходило у формі опитування за принципом «запитання-відповідь». Під час опитування враховувалась чіткість і стислість відповідей. Оцінювався також латентний час від моменту, коли було поставлено запитання, і до завершення повної відповіді. Не лишалась поза увагою швидкість і конкретність.

Для визначення практичної підготовленості учасникам ЕГ та КГ необхідно було протистояти нападу супротивника, озброєного холодною зброєю, використовуючи для цього або прийоми рукопашного бою, або «вогнепальну» зброю. При проведенні експерименту моделювалися ситуації як несподіваного зіткнення, так і спланованого нападу зі сторони супротивника. Для застосування адекватних засобів фізичного впливу курсантам необхідно було визначити ступінь загрози та відповідно реагувати. Кожен курсант піддавався нападу з використанням таких способів: на близькій відстані (1-1,5 м); при швидкому наближенні з «навалюванням»; при швидкому наближенні із захопленням за одяг та виконанням удару ножом. Курсанти, які брали участь в

педагогічному експерименті, піддавались 20-ти спробам кожного з трьох варіантів нападу під час спланованого зіткнення з боку супротивника й 20-ти спробам під час несподіваного зіткнення. Для визначення практичної підготовленості курсантам ЕГ та КГ необхідно було протистояти 120 нападам супротивника, озброєного холодною зброєю (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка підготовленості курсантів ЕГ та КГ у ході педагогічного експерименту

Вид випробування	На початку проведення педагогічного експерименту				Після проведення педагогічного експерименту			
	ЕГ (n=30)	КГ (n=32)	Достовірність різниці		ЕГ (n=30)	КГ (n=32)	Достовірність різниці	
	$\bar{X} \pm m$	$\bar{X} \pm m$	t	P	$\bar{X} \pm m$	$\bar{X} \pm m$	t	P
Теоретична підготовленість, бали								
Рівень знань	32,4±1,1	31,2±1,0	0,759	>0,05	87,2±0,89	42,3±0,96	34,29	<0,001
Практична підготовленість, кількість успішних сутичок із 20 нападів								
<i>Напад у випадку спланованого зіткнення з боку супротивника</i>								
Близька дистанція (1-1,5 м),	6,2±0,32	6,6±0,34	0,728	>0,05	13,7±0,21	8,7±0,30	13,545	<0,001
Напад з «навалюванням»	8,5±0,38	8,7±0,36	0,403	>0,05	16,9±0,27	12±0,33	11,633	<0,001
Напад з «навалюванням» та захопленням за одяг	7,9±0,42	7,6±0,41	0,585	>0,05	16,7±0,27	11,4±0,34	12,161	<0,001
<i>Напад у випадку несподіваного зіткнення із супротивником</i>								
Близька дистанція (1-1,5 м)	8,2±0,32	8,5±0,34	0,741	>0,05	16,8±0,20	11,9±0,27	14,583	<0,05
Напад з «навалюванням»	9,5±0,35	10,3±0,32	1,564	>0,05	17,6±0,22	12,7±0,31	13,048	<0,05
Напад з «навалюванням» та захопленням за одяг	6,9±0,40	7,4±0,43	0,845	>0,05	18,6±0,28	12,9±0,38	11,949	<0,01

Результати тестування практичної підготовленості показали підвищення кількості сутичок із позитивним наслідком для майбутніх правоохоронців в обох групах (табл. 1). На початку проведення експерименту середнє значення успішності сутичок в умовах спланованого нападу з боку супротивника в курсантів ЕГ становила 37,8% від загальної кількості сутичок, у КГ – 38,2% (табл. 2). Після проведення педагогічного експерименту в курсантів ЕГ середнє значення успішності підвищилось на 52,1% й склало 78,9%, в КГ – на 28,6% й становило відповідно 53,5%.

**Успішність сутичок під час протиборства курсантів ЕГ
та КГ з озброєним супротивником, %**

Вид нападу	На початку проведення педагогічного експерименту		Після проведення педагогічного експерименту		Приріст успішності	
	ЕГ (n=30)	КГ (n=32)	ЕГ (n=30)	КГ (n=32)	ЕГ (n=30)	КГ (n=32)
<i>Напад у випадку спланованого зіткнення з боку супротивника</i>						
Близька дистанція (1-1,5 м)	31,2	32,9	68,4	43,6	54,4	24,5
Напад з «навалюванням»	42,7	43,7	84,6	59,8	49,5	26,9
Напад з «навалюванням» та захопленням за одяг	39,6	37,9	83,6	57,2	52,6	33,7
Середнє значення успішності	37,8	38,2	78,9	53,5	52,1	28,6
<i>Напад у випадку несподіваного зіткнення із супротивником</i>						
Близька дистанція (1-1,5 м)	40,8	42,5	84,2	59,7	48,5	28,8
Напад з «навалюванням»	47,7	51,5	88,2	63,4	45,9	18,8
Напад з «навалюванням» та захопленням за одяг	34,5	37	92,8	64,6	62,8	42,7
Середнє значення успішності	41	43,7	88,4	62,6	53,6	30,2
Загальна успішність	39,4	40,9	83,6	58,1	52,9	29,6

В умовах несподіваного зіткнення в курсантів ЕГ кількість сутичок із позитивним наслідком перед проведенням експерименту становила 41%, та 43,7% в курсантів КГ. Після експерименту успішність зросла в курсантів ЕГ на 53,6% й склала 88,4%, КГ на 30,2% й досягла 62,6%, що на 23,4% менше, ніж у курсантів ЕГ.

Слід відмітити, що загальна кількість успішних сутичок в курсантів ЕГ перед проведенням експерименту становила – 39,4%, КГ – 40,9%. Після проведення – 83,6% та 58,1% відповідно. Приріст відповідно становив 52,9% у ЕГ та 29,6% у курсантів КГ. Результати сутичок курсантів КГ показують слабку адаптованість до несподіваного прояву небезпеки. Недостатня теоретична підготовленість не давала їм змоги вчасно виявити агресивні наміри супротивника й відповідно відреагувати. Сутички із негативним наслідком у курсантів ЕГ пояснюються тим, що в одних випадках вони проявляли неухважність та недостатню зібраність, в інших – недостатній розвиток швидкісних якостей. Це більше проявлялося під час спланованого нападу з боку супротивника. Результати успішності сутичок свідчать про підвищення рівня сформованості у курсантів рухових умінь та навичок, які виступають головним компонентом готовності до діяльності в умовах зіткнення із супротивником, озброєним холодною зброєю.

Тестування психологічних якостей курсантів ЕГ та КГ дозволило встановити, що після проведення експерименту показники розділення та об'єму уваги (за методикою «Відшукування чисел») мали достовірну різницю у рівні їх

прояву ($p < 0,05$) й становили відповідно $5,87 \pm 0,1$ та $5,48 \pm 0,15$ ум. од. Показники концентрації та стійкості уваги (за методикою «Коректурна проба») після проведення експерименту також достовірно відрізнялися ($p < 0,05$). У курсантів ЕГ даний показник становив $809,65 \pm 6,36$ ум. од., у КГ – $789,14$ ум. од. В показниках емоційної стійкості після проведення експерименту достовірної різниці не встановлено ($p > 0,05$). У курсантів ЕГ даний показник становив $5,15 \pm 0,13$ ум. од., у КГ – $4,84 \pm 0,12$ відповідно.

Застосування різних видів навчально-тренувальних сутичок та спеціальних фізичних вправ сприяло розвитку у курсантів швидко-силових якостей («вибухової» сили ніг) та спритності, які надають перевагу під час збройних зіткнень. Тестування даних якостей показало достовірну різницю ($p < 0,05$) у рівні їх прояву після проведення експерименту. А саме, результати стрибка в довжину з місця в курсантів ЕГ зросли на $12,9$ см й становили $238,1 \pm 2,19$ см. У курсантів КГ – на $2,5$ см й досягли $229,8 \pm 2,63$ см ($p < 0,05$). Результати човникового бігу 4×9 м на кінець експерименту також достовірно відрізнялися ($p < 0,05$), у курсантів ЕГ даний показник становив $8,93 \pm 0,08$ с, КГ – $9,21 \pm 0,09$ с.

Узагальнюючи результати педагогічного експерименту слід відмітити, що показники якісних характеристик (величини опорних реакцій та біоелектричної активності м'язів) курсантів ЕГ та КГ у більшості сутичок із позитивним наслідком для «працівників» були в діапазоні визначених середньостатистичних модельних величин. Запропонована нами методика формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України сприяє ефективнішій підготовці майбутніх правоохоронців до діяльності в умовах зіткнення із супротивником, озброєним холодною зброєю й розвитку спеціальних фізичних та психологічних якостей.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено нове розв'язання проблеми формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України, що знайшло своє відображення в теоретичному обґрунтуванні та впровадженні авторської методики навчання.

Результати проведеного дослідження засвідчили ефективність розв'язання поставлених завдань і дали підстави для формулювання таких висновків:

1. За результатами аналізу літературних джерел встановлено, що сформованість рухових умінь та навичок у застосуванні засобів фізичного впливу в комплексі з розвинутими особистісними якостями є одним із визначальних показників ефективності діяльності майбутніх працівників міліції в небезпечних ситуаціях.

З'ясовано, що рухові уміння та навички у працівників міліції повинні бути сформованими до стану готовності ефективно застосовувати заходи фізичного впливу. Готовність працівників міліції до ефективної діяльності в умовах зіткнення з озброєним правопорушником визначається наявністю спеціальних теоретичних знань, що стосуються поведінки супротивника перед виконанням нападу, просторово-часових параметрів атакуючих дій; сформованістю на цій

базі умінь та навичок у застосуванні засобів фізичного впливу; розвитком психофізичних та особистісних якостей.

2. Аналіз чинної системи СФП у вищих навчальних закладах МВС України виявив низку причин, що знижують її ефективність: на заняттях не достатньо забезпечується засвоєння курсантами знань, що стосуються моделей виникнення та перебігу ситуацій збройного зіткнення; відпрацювання прийомів захисту та обеззброєння відбувається без урахування відчуття небезпеки; умовний супротивник не відповідає параметрам реального злочинця та інші.

3. На основі опитування працівників практичних підрозділів та аналізу ситуацій реального зіткнення з озброєним правопорушником виділено зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на прийняття рішення супротивником щодо нападу на правоохоронця. До зовнішніх належать фактори контрольовані працівником, та ситуаційні (некеровані) фактори; до внутрішніх – психологічний стан правопорушника на момент зіткнення, його підготовленість та рівень мотивації. Досліджено ряд зовнішніх ознак у поведінці супротивника, які знаходяться у взаємозв'язку й визначають його спрямованість до нападу, а саме: специфіка ходи при наближенні, наявність зброї, особливості поведінки та психологічний стан на момент зіткнення.

4. За допомогою біомеханічних методів дослідження експериментально визначено просторово-часові й силові параметри атакуючих дій. З'ясовано, що несподіване зіткнення з правопорушником відрізняється від спланованого нападу з його боку. Встановлено, що при виконанні супротивником нападу з дистанції 0,5–0,7 м, в умовах несподіваного зіткнення з правоохоронцем загальний час атакуючої дії становить $1,05 \pm 0,093$ с, під час спланованого нападу – $0,45 \pm 0,03$ с. У випадку нападу із дистанції 1 м тривалість атакуючої дії при несподіваному зіткненні – $1,12 \pm 0,07$ с, під час спланованого нападу – $0,56 \pm 0,028$ с. При нападі з «навалюванням» (дистанція 2-2,5 м) час атакуючої дії становить – $2,22 \pm 0,35$ с та $1,26 \pm 0,02$ с відповідно. У випадку проведення атакуючих дій при швидкому наближенні, захопленні за одяг та виконанні удару (дистанція 2-2,5 м) тривалість становить – $2,33 \pm 0,42$ с та – $1,37 \pm 0,19$ с.

На основі проведених досліджень розроблено ситуаційні моделі рухової та мотиваційної поведінки супротивника, які візуально показують алгоритм поведінки правопорушника, що призводить до нападу на працівника міліції. Застосування даних моделей в навчальному процесі з СФП сприяє ефективнішому формуванню необхідних рухових умінь та навичок курсантів.

Експериментально обґрунтовано дії у відповідь на напад супротивника, озброєного холодною зброєю й розроблено модель готовності майбутнього правоохоронця до діяльності в небезпечних умовах. Дана модель візуально показує, яким комплексом знань, умінь, навичок та розвинених психологічних й фізичних якостей необхідно володіти майбутньому правоохоронцю для отримання переваги в умовах зіткнення із супротивником, озброєним холодною зброєю. Використовуючи біомеханічні методи дослідження визначено середньостатистичні показники якісних характеристик курсантів, що забезпечують успішне відбиття нападу озброєного супротивника.

5. Розроблено та експериментально перевірено авторську методику формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України. Сутність методики полягає у забезпеченні засвоєння знань, що стосуються моделей виникнення та перебігу ситуацій збройного зіткнення, та формуванням на цій базі спеціальних умінь та навичок у застосуванні засобів фізичної впливу. Розвиток необхідних психологічних якостей відбувається під час проведення навчально-тренувальних сутичок та за рахунок використання методів аутогенного тренування.

6. Заняття за авторською методикою сприяли більш вираженому зростанню рівня сформованості у курсантів рухових умінь та навичок у застосуванні засобів фізичного впливу під час протиборства із супротивником, озброєним холодною зброєю ($p < 0,001$), ніж за чинною системою підготовки. Впровадження авторської методики дозволило підвищити загальну успішність сутичок у курсантів ЕГ на 52,9%, в курсантів КГ на 29,6% та відповідно довести її до 83,6% та 58,1% ($p < 0,001$).

Підвищено швидкісно-силові якості курсантів ЕГ на 5,45% ($p < 0,05$), розвиток спритності на 5,71% ($p < 0,05$). Покращено показники розділення та об'єму уваги на 8,86% ($p < 0,05$), концентрації та стійкості уваги на 32,12% ($p < 0,05$), емоційної стійкості на 5,83% ($p > 0,05$). Позитивна динаміка отриманих результатів педагогічного експерименту підтверджена використанням методів математичної статистики, чим доведено ефективність розробленої методики.

Дисертаційна робота не вирішує всіх аспектів досліджуваної проблеми щодо формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України. Зокрема, подальшого дослідження потребують засоби та методи формування та діагностування бійцівських якостей у майбутніх правоохоронців.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Бондаренко В. В. Ефективність впровадження методики формування психофізичної готовності майбутніх правоохоронців до діяльності в умовах ризику / В. В. Бондаренко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : науковий журнал. – Харків : ХОВНОКУ – ХДАДМ, 2011. – С. 10 – 13.
2. Бондаренко В. В. Компоненти успішності виконання захисних дій при нападі супротивника озброєного холодною зброєю / В. В. Бондаренко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : науковий журнал. – Харків : ХОВНОКУ – ХДАДМ, 2010. – № 3. – С. 11 – 13.
3. Бондаренко В. В. Модель якостей працівника міліції, яка надає йому перевагу в умовах несподіваного зіткнення з озброєним супротивником / В. В. Бондаренко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів : ЧНПУ, 2010. – Вип. 81. – С. 136 – 140.
4. Бондаренко В. В. Шляхи вирішення проблеми формування у курсантів спеціальних якостей, необхідних для успішного протистояння нападу озброєного супротивника // В. В. Бондаренко // Педагогіка, психологія та

- медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : науковий журнал. – Харків : ХОВНОКУ – ХДАДМ, 2010. – № 10. – С. 7 – 8.
5. Бондаренко В. В. Специфіка підготовчих дій при нападі супротивника, озброєного ножем / В. В. Бондаренко // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів : ЧДПУ, 2009. – Вип. 69. – С. 41 – 45.
 6. Бондаренко В. В. Шляхи розв'язання проблеми затримання супротивника, озброєного холодною зброєю / В. В. Бондаренко // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів : ЧДПУ, 2009. – Вип. 67. – С. 257 – 260.
 7. Бондаренко В. В. Вдосконалення методики навчання прийомам затримання супротивника, озброєного холодною зброєю / В. В. Бондаренко // Проблеми та тенденції розвитку рукопашної підготовки військовослужбовців. – К. : НУОУ, 2011. – С. 106 – 111.
 8. Бондаренко В. В. Вплив експериментальної методики навчання майбутніх правоохоронців на успішність сутичок в умовах нападу озброєного супротивника / В. І. Пліско, В. В. Бондаренко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів : ЧНПУ, 2011. – Т. 2. – Вип. 91. – С. 214 – 217. (*Авторські С. 214 – 215*).
 9. Бондаренко В. В. Алгоритм дій майбутнього офіцера міліції в умовах зіткнення зі злочинцем, озброєним холодною зброєю / В. І. Пліско, В. В. Бондаренко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : науковий журнал. – Харків : ХОВНОКУ – ХДАДМ, 2011. – № 2. – С. 101 – 104 (*Авторські С. 101 – 102*).

АНОТАЦІЯ

Бондаренко В. В. Формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України у процесі занять зі спеціальної фізичної підготовки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я). – Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Чернігів, 2012.

У дисертації висвітлено питання, які стосуються удосконалення методики формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України. Шляхом аналізу літератури з'ясовано особливості, а також встановлено недоліки чинної системи підготовки майбутніх правоохоронців.

Уперше розроблено ситуаційні моделі рухової та мотиваційної поведінки супротивника й модель готовності правоохоронця до діяльності в небезпечних умовах. Експериментально обґрунтовано захисні та нападаючі дії, тактику правоохоронця залежно від поведінки, способів нападу й намірів супротивника. Спираючись на вивчену літературу та особисті дослідження, запропоновано авторську методику формування рухових умінь та навичок курсантів вищих навчальних закладів МВС України. Сутність методики полягає у забезпеченні

засвоєння знань, що стосуються ситуаційних моделей поведінки супротивника, та формуванням на цій базі спеціальних умінь та навичок у застосуванні засобів фізичної впливу. Впровадження методики сприяло підвищенню теоретичної та практичної підготовленості курсантів експериментальної групи та ефективнішому розвитку спеціальних фізичних та психологічних якостей.

Ключові слова: рухові уміння, навички, методика, модель, курсант, озброєний супротивник.

АННОТАЦІЯ

Бондаренко В. В. Формирование двигательных умений и навыков курсантов высших учебных заведений МВД Украины в процессе занятий по специальной физической подготовке. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (физическая культура, основы здоровья). – Черниговский национальный педагогический университет имени Т. Г. Шевченко Министерство образования и науки, молодежи спорта Украины, Чернигов, 2012.

В диссертации отражены вопросы, которые касаются совершенствования методики формирования двигательных умений и навыков курсантов высших учебных заведений МВД Украины. Путем анализа литературы были выяснены особенности, а также установлены недостатки действующей системы обучения будущих работников милиции по специальной физической подготовке. Констатирующий эксперимент подтвердил результаты литературного анализа относительно недостаточной эффективности учебного процесса: на занятиях по специальной физической подготовке не в достаточной мере происходит моделирование фактора внезапности; отработка приемов защиты и обезоруживания происходит без учета ощущения опасности; во время учебных поединков не учитываются пространственно-временные характеристики атакующих действий, которые возникают во время реальных ситуаций; условный противник не отвечает параметрам реального преступника, не учитываются возможные действия в ответ на нападение; во время занятий по специальной физической подготовке не обеспечивается усвоение специальных знаний, которые касаются моделей возникновения и хода ситуаций вооруженного столкновения.

Научная новизна полученных результатов заключается в разработке ситуационных моделей двигательного и мотивационного поведения противника; экспериментально обоснованы защитные и нападающие действия, тактику работника милиции в зависимости от поведения, способов нападения и намерений противника в условиях риска; определены психологические и физические качества будущих правоохранителей, которые обеспечивают готовность к деятельности в опасных условиях; обоснована авторская методика формирования двигательных умений и навыков курсантов высших учебных заведений МВД Украины и экспериментально проверена ее эффективность.

В первом разделе диссертации «Состояние и перспективные направления формирования двигательных умений и навыков курсантов высших учебных

заведений МВД Украины» – представлен анализ педагогической, научно-методической и специальной литературы, что касается формирования двигательных умений и навыков курсантов высших учебных заведений МВД Украины с целью подготовки их к деятельности в опасных условиях оперативно-служебной деятельности. Установлено, что методика обучения курсантов к эффективным действиям в условиях риска должна быть адаптирована к реальным ситуациям будущей профессиональной деятельности и способствовать формированию двигательных умений и навыков эффективно действовать при столкновении с вооруженным правонарушителем. Она должна быть направлена на развитие не только специальных, но и личностных качеств.

Во втором разделе «Обоснование методики формирования двигательных умений и навыков курсантов высших учебных заведений МВД Украины на основе моделей поведения противника и правоохранителя» представлены сведения об особенностях организации исследования и использованных методах. На основе проведенных исследований разработаны ситуационные модели двигательного и мотивационного поведения противника в условиях неожиданного столкновения с работником милиции и в условиях спланированного нападения на правоохранителя. Данные модели показывают алгоритм поведения противника, который приводит к нападению на сотрудника милиции. Используя биомеханические методы исследования экспериментально определены основные временные и силовые параметры атакующих действий противника.

Разработана модель готовности сотрудника милиции к деятельности в опасных условиях, которая визуально показывает, какими знаниями, умениями, навыками и развитыми психофизическими качествами нужно обладать будущему правоохранителю для получения преимущества в условиях столкновения с преступником, вооруженным холодным оружием.

Установлены среднестатистические величины качественных характеристик курсантов, которые обеспечивают успешное отражение наиболее опасных способов нападения вооруженного противника. Теоретически обоснована авторская методика формирования двигательных умений и навыков курсантов высших учебных заведений МВД Украины. Сущность ее заключается в формировании у курсантов двигательных умений и навыков в применении средств физического воздействия при нападении правонарушителя, вооруженного холодным оружием на основе усвоения специальных теоретических знаний. Результатом применения методики является готовность курсантов к эффективному решению поставленных задач в условиях опасности.

В третьем разделе «Экспериментальное подтверждение эффективности методики формирования двигательных умений и навыков курсантов высших учебных заведений МВД Украины» представлены результаты исследований подтверждения эффективности предложенной методики. Показана динамика теоретической и практической подготовленности курсантов экспериментальной и контрольной групп.

Ключевые слова: двигательные умения, навыки, методика, модель, курсант, вооруженный противник.

ANNOTATION

Bondarenko V. V. The forming efferent abilities and skills of higher educational establishments of MIA of Ukraine cadets during special physical training classes. – Manuscript.

Dissertation for Scientific Degree of Candidate of Pedagogics. Specialization: 13.00.02 – theory and technique of education (physical culture, principles of health). – Chernihiv national pedagogical university named after T. G. Shevchenko Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine, Chernihiv, 2011.

The dissertation places emphasis to the matters concerning the technique improvement of forming efferent abilities and skills of higher educational establishments of MIA of Ukraine cadets. While analyzing the literature it was ascertained the peculiarities and found out disadvantages of current system of future law enforcement agencies' officers training.

Firstly the author has created the situational models of efferent and motivational behavior of an adversary and the model of law enforcement agencies' officers' readiness to act in dangerous conditions. It was substantiated experimentally the protective and attacking actions, law enforcement agencies officer tactics depending on behavior, attacking kinds and intentions of an adversary. Based on learned literature and personal researches it was proposed the author technique of forming efferent abilities and skills of higher educational establishments of MIA of Ukraine cadets. The essence of the technique is in providing knowledge learning concerning the models of behavior of an adversary, and forming of special abilities and skills for using of physical influence means. The application of the technique has promoted to improvement of theoretical and practical preparation of experimental group cadets, and more effective development of special physical and psychological characteristics.

Key words: efferent abilities, skills, technique, model, cadet, armed adversary.

*Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
серія KB № 17500-6250 ПР від 16.11.2010 р.*

Підписано до друку 06.05.2012 р. Формат 60x90 1/16.

Папір офсетний. Друк на різнографі.

Ум. друк арк. 0,9. Обл.-вид. 0,9.

Наклад 100 прим. Зам. №579.

Редакційно-видавничий відділ ЧНПУ імені Т.Г. Шевченка.

14013, вул. Гетьмана Полуботка, 53, к. 208.

Тел. 65-17-99

Chnpu.tipograf@gmail.com

